

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. II. Vtrum peccatum veiale possit esse in solo appetitu sensitivo,
seclusa omni motione voluntatis?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

ARTICULUS II.

Utrum peccatum veniale possit esse à solo appetitu sensitivo, seclusa omni motione voluntatis?

Negat Medina, Alvarez, & alii ex nostris Thomistis; affirmant verò Cajetanus hic art. 4. Martinez dub. 1. & Salamancaenses dist. 10. dubio 2. & alii.

§. I.

Sententia affirmativa ut probabilior eligitur.

18. **D**ico igitur, appetitum sensitivum, prout in homine conjunctus est parti rationali, etiam sine actuali voluntatis influxu, posse esse principium & subjectum culpæ venialis.

Probatur primò ex magistro Sententiarum in 2. dist. 25. ubi ait: *si peccati illecebra in solo sensualitatis motu tenetur, veniale ac levissimum est: sentit igitur ad peccatum veniale solum appetitum sensitivum per se sufficere.*

19. Probatur secundò ex D. Thoma hic art. 3. & 4. docente in sensualitate posse esse peccatum veniale, non verò mortale: Sed loquitur de appetitu sensitivo, secundum id quod habet ex se prout invenitur in homine, nullo attentio voluntatis aut rationis influxu: Ergo juxta D. Thomam, appetitus sensitivus, prout in homine parti rationali conjunctus est, etiam sine actuali voluntatis influxu, potest esse principium & subjectum culpæ venialis. Major pater, Minor probatur primò, quia idem S. Doctor hic art. 3. in solutione ad 1. ait quòd *appetitus sensitivus in nobis præ aliis animalibus habet quandam excellentiam, scilicet quod natus est obedire rationi: quantum ad hoc potest esse principium actus voluntatis, & per consequens peccati. Ubi non recurrit ad aliquem influxum actualem, quem voluntas vel ratio in appetitum exerceat, sed ad illam excellentiam habitalem, quam ab initio ipse appetitus sortitus est, quæque natus est ira in suum objectum tendere, ut tamen valeat cohiberi à voluntate: unde in solut. ad 3. ejusdem articuli, docet motum sensualitatis præveniente omnino rationem, atque adeo influxum ac motionem voluntatis, esse peccatum veniale, quod in genere peccati est quid imperfectum. Et quò 7. de Malo art. 6. *Sensualitas* (inquit) *quandoque movetur absque imperio rationis & voluntatis, & tunc peccatum dicitur esse in sensualitate: sed tamen peccatum non potest esse mortale, sed veniale tantum.**

Secundò probatur eadem Minor: D. Thomas statuit hoc discrimen inter peccatum veniale & mortale, quòd primò potest esse in appetitu sensitivo hominis, non verò secundum: Sed si loqueretur de appetitu sensitivo, ut actuali voluntatis motioni subjecto, discrimen illud, non subsisteret, cum in appetitu sic considerato, non solum peccatum veniale, sed etiam mortale reperiri possit, ut patet ex dictis articulo præcedenti in solutione ultimæ objectionis: Ergo D. Thomas loquitur de appetitu sensitivo, secundum id quod habet ex se, ex eo quòd in homine parti rationali conjunctus est; non verò ex eo

A quod habet ex actuali influxu & motione voluntatis; ipsum applicantis ad aliquem actum.

Respondent aliqui ex Adversariis D. Thomam excludere solum consensus voluntatis formalem & directum, non autem virtutalem, indirectum, & interpretativum. Sed præterquam quòd hæc responsio non salvat discrimen quòd S. Thomas inter peccatum mortale & veniale statuit, cum ad peccatum mortale non semper actus formalis & directus requiratur, sed interdum sufficiat indirectus, virtualis, aut interpretativus; expresse à S. Doctore respicitur quò 25. de Verit. art. 5. ad 5. ubi sic ait: *Non dicitur esse peccatum sensualitatis, propter interpretativum consensum rationis, quòd enim sensualitas prævenit iudicium rationis, non est consensus, nec interpretativus, nec expressus, sed ex hoc ipso quòd sensualitas est subiectibilis rationi, actus ejus quamvis rationem præveniat, habet rationem peccati.*

B Respondent alii, D. Thomam excludere consensus & influxum voluntatis perfectam & plenè deliberatam, non autem imperfectam & semipleham.

Sed contra primò: D. Thomas jam citatus hic art. 3. ad 3. ait in peccatis quæ se actualitati tribuuntur (quæ docet esse animum veniale & non mortale) nihil operari id quòd est principale in homine, scilicet rationem & voluntatem, idòque tunc hominem non agere nisi imperfectè, quia solum agit ratione partis sensitivæ: Ergo excludit à voluntate omnem operationem quantumvis imperfectam & indeliberatam.

Contra secundò: Si motus sensualitatis haberent malitiam peccati venialis solum à consensu imperfecto voluntatis, & non à sensualitate, non esset cur peccatum veniale potius quam mortale sensualitati tribueretur, sed utrumque deberet voluntati & rationi attribui, mortale quidem ut deliberanti perfectè, veniale verò ut deliberanti imperfectè: Atqui D. Thomas hic art. 3. attribuit peccatum veniale, sensualitati, non verò mortale, quòd art. 4. voluntati & rationi duntaxat attribuit; quia (inquit) peccatum mortale importat inordinationem à fine, inordinatio autem à fine non spectat ad sensualitatem, sed ad rationem, cuius est ordinare in finem: Ergo non sentit malitiam peccati venialis, quòd in sensualitate constituit, ab aliquo actu indeliberato voluntatis debere necessario derivari.

Nec valet si dicas cum Alvarez, Montezimo, & illustriſſimo Domino de Marinis, Archiepiscopo Avenionensi, quòd licet utrumque peccatum ex actuali consensu voluntatis dependeat, videlicet mortale ex consensu perfectò, & veniale ex imperfecto, merito tamen tribuitur sensualitati hoc, & non illud, quia quòd prædictus consensus imperfectus sit, atque adeo quòd voluntas venialiter peccet, provenit ab ipsa sensualitate obnubilante, rationem suis motibus, & faciente ut non plenè deliberet: quòd autem sit perfectus, ut requiritur ad mortale, non oritur à sensualitate, sed à voluntate & ratione, Non valet, inquam, quia, ut rectè observant Salamancaenses loco citato, D. Thomas non utrumque tribuit sensualitati veniale peccatum, sed ita quòd ejus malitia in eam refundatur, tanquam in principium in quo continetur, & à quo oritur; & propter hoc concedit illi, prout est in homine, libertatem aliquam diminutam & im-

imperfectum, ut magis infra patebit: At juxta hunc modum dicendi non refunditur re ipsa in sensualitatem aliqua malitia, sed solum carentia majoris malitiae; solum enim fit quod malitia, quae oritur à voluntate, quantum est ex hac parte posset gravitatem culpae mortalis attingere, ratione sensualitatis suis motibus obnubilantis rationem, minoretur, & limites culpae venialis non transeat: Ergo hæc interpretatio menti S. Doctoris repugnat.

Probatur tertio conclusio ratione fundamentali, quam S. Doctor locis citatis insinuat. Appetitus sensitivus hominis, ex conjunctione quam habet cum voluntate, aliquam libertatem intrinsecam ab ea participat: Ergo utendo hac libertate, absque novo voluntatis influxu, poterit peccare venialiter, prosequendo objectum peccaminosum. Consequentia videtur perspicua: nam proxima ratio, ob quam potentia est capax bonitatis aut malitiae moralis, est libertas: Ergo si in appetitu sensitivo, ex conjunctione quam habet cum voluntate, aliqua libertas imperfecta reperitur, poterit de se esse principium & subjectum peccati venialis, quod in genere peccati & mali moralis minimum est & valde imperfectum.

Antecedens verò, in quo est difficultas, probatur primo ex D. Thomam 2. dist. 21. qu. 1. art. 2. ad 5. ubi ait: *Appetitus concupiscibilis habet quandam libertatem in homine, secundum quam potest obedire imperio rationis; & sic in concupiscibilis potest esse peccatum.* Quo nihil clarius & expressius dici potest.

Probatur secundo ex Aristotele 1. Politicorum capite 3. & 1. Ethic. capite ultimo, ubi dicit appetitum moveri politicè: Sed non potest moveri politicè, nisi quod est liberum: nam ut ait S. Thomas 1. p. qu. 81. artic. 3. ad 2. *Principatus liberis & regalis dicitur; quo aliqui principantur liberis, qui eisdem subdantur regimini presidentis, tamen habent aliquid proprium ex quo possunt reniti precipientis imperio:* Ergo in appetitu debet esse aliqua libertas intrinseca à voluntate participata: unde idem S. Doctor hic artic. 2. ad 3. dicit quod *potentia appetitiva inferioris, comparatur ad rationem quasi libera.*

Tertio, Quod est subjectum virtutis & vitii, debet esse formaliter & intrinsecè liberum: Sed in appetitu sensitivo subjectantur virtutes moderatrices passionum, v.g. temperantia, mansuetudo, & vitia ipsis opposita, ut ostendimus in tractatu de virtutibus: Ergo appetitus sensitivus est intrinsecè liber.

Probatur quarto: Cogitativa ex conjunctione quam habet cum intellectu, participat vim discurrendi circa singularia, ut docet D. Thomas 1. parte quæst. 78. art. 4. in corp. & in solut. ad 5. ubi ait: *Hanc eminentiam (scilicet posse componere, dividere, & discurrere) habet cogitativa & memorativa in homine, non per id quod est proprium sensitivæ partis, sed per quandam assinitatem & propinquitatem ad rationem universalem, secundum quandam resistentiam: & ideo non sunt alia vitia, sed eadem perfectiores quam in aliis animalibus.* Ergo similiter appetitus sensitivus ex conjunctione quam habet cum voluntate, libertatem quandam imperfectam participat. Consequentia patet ex paritate rationis: neque enim quantum ad hoc inter appetitum & cogitativam aliqua disparitatis ratio assignari potest; cum eodem plane modo, quantum ad conjunctionem

& radicationem in eodem principio, se habeat appetitus ad voluntatem, quo cogitativa ad intellectum; subindeque si ratione hujus conjunctionis & radicationis, ista ab intellectu vim aliquam imperfectam judicandi & discurrendi participet, non est cur in appetitu sensitivo, ex conjunctione quam habet cum voluntate, aliqua imperfecta libertas non derivetur.

Denique eadem veritas ratione à priori suadetur: Generale est in causis & viribus subordinatè unitis, ut inferior ex conjunctione ad superiorem aliquid ejus participet, quo elevetur & perficiatur, & mediâ hac elevatione modum agendi ipsius superioris utrumque attingat; ita cœlum ex conjunctione ad intelligentiam motricem, participat in se virtutem ad producenda aliqua viventia, licet imperfecta & vilia, quæ secundum se, utpote vitæ expers, nequaquam produceret. Phantasma ex conjunctione cum intellectu agente accipit vim, quam ex se non habebat, ad producendam speciem intelligibilem in intellectu possibili. Item docent Theologi in tractatu de gratia, quod natura integra, ex conjunctione ad gratiam & iustitiam originalem, non solum habebat perfectionem supernaturali sibi extrinsecam, provenientem ex gratia, sed etiam quandam perfectionem intrinsecam in ordine ad actus naturales, v. g. dilectionem efficacem Dei ut authoris naturæ, quam separata à gratia habere non poterat. Atqui (subsumo) appetitus sensitivus in homine est ab initio conjunctus voluntati, tanquam vis & causa inferior superiori: Ergo ab ea aliquid de ejus libertate & perfectione participat, quo supra vires sibi proprias elevatur, & modum operandi voluntati proprium, qui est agere cum indifferentia & libertate, aliquo modo attingit.

Confirmatur: Modus divinæ providentiæ est, rerum ordines ita inter se conjugere, ut supremum infimi attingat infimum supremi: Ergo appetitus ordinis inferioris, nempe sensitivi, debet in homine participare aliquid de perfectione & libertate voluntatis, quæ est appetitus ordinis superioris, scilicet rationalis.

Respondet Medina, quod etsi in appetitu sensitivo sit aliqua libertas à voluntate participata, illa tamen est ita modica & imperfecta, ut sine actuali voluntatis motione & consensu non sufficiat ad peccandum etiam venialiter.

Sed hæc solutio confutata manet ex dictis: nam cum peccatum veniale in genere peccati sit minimum, ut supra dicebamus, quantumcumque parva & imperfecta libertas ad illud sufficit. Adde quod illa libertas sufficit ad peccandum venialiter, quæ sufficit ut actus sub dominio rationis aliquo modo cadat: Sed ad hoc sufficit libertas quæ sensualitati tribuitur, quantumcumque imperfecta sit: Ergo &c. Major patet: nam eo ipso quod actus aliquo modo cadat sub dominio rationis, capax est moralitatis, subindeque bonitatis aut malitiae. Minor verò probatur: libertas quam sensualitati tribuimus, licet non requirat quod voluntas in ejus motum actualiter influat, exigit tamen ut, possit influere, illumque præcipere aut prohibere, ita quod si voluntati desit hæc potestas, eo ipso deficiat in sensualitate libertas: unde motus primò primi sensualitatis, ad quos ratio non potest advertere, nec voluntas eos impedire, non sunt liberi, etiam eâ libertate quam

26.

27.

28.

appetitus sensitivus à voluntate participat, nec per consequens peccata venialia, ut dicemus articulo sequenti. Sicut ergo libertas voluntatis creatur, eo ipso quod non sit prima, sed participata à divina libertate, in nullum actum prodire valet sine dependentia ab ipsa voluntate divina, quæ est libertas prima & per essentiam: ita quia libertas appetitus sensitivi, non est prima in homine, sed participata à voluntate, nequaquam potest in actum prorumpere sine dependentia ab ipsa: hæc autem dependentia non consistit in eo quod appetitus indigeat actuali motione & consensu voluntatis, ut in actum procedat, sed in eo quod appetitus sensitivus nunquam possit libertatem suam exercere, & venialiter peccare, nisi voluntas ejus motum reprimere possit. Unde S. Doctor, quando explicat libertatem sensualitatis, & modum quo illa potest peccare venialiter, non recurrit ad aliquem actum quem voluntas circa appetitum, vel circa ejus objectum tunc exerceat, imò sæpè hunc actum excludit, sed ad solam facultatem reprimendi illum, totamque sensualitatis libertatem collocat in aptitudine ad obediendum rationi, & in hoc quod est operari cum tali subordinatiōne & dependentia ut possit ab ea impediri; sicut Videri potest qu. 25. de verit. art. 5. ad 5. cuius verba supra terulimus, & qu. 7. de Malo art. 6. in corp. & in solut. ad 2. ubi explicat, quæ sit in hac parte mens S. Augustini, his verbis: *Dicendum quod Augustinus intelligit omne peccatum esse in voluntate, sicut in primo movente vel movere potente: ex hoc enim motus sensualitatis est peccatum veniale, quia voluntas potest illum impedire. Et quomodo non requirit quod voluntas de facto moveat sensualitatem, sed quod possit movere & impedire. Et in solut. ad 4. Quando actus (inquit) voluntatis vel rationis invenitur in peccato, tunc directè potest attribui rationi vel voluntati, sicut primo motivo, & primo subiecto; sed quando non est ibi aliquis actus voluntatis vel rationis, sed solum actus sensualitatis, qui dicitur peccatum, quia potest prohiberi per voluntatem, tunc peccatum attribuitur sensualitati. Non minus clarè loquitur in resp. ad 6. ait enim: Quando motus illicitus est in sensualitate, tripliciter se potest ad ipsam habere ratio; uno modo sicut resistens, & tunc nullum est peccatum; alio modo sicut imperans, puta cum proposito motu concupiscentie, illicitè excitat, & tunc si sit illicitum in genere peccati mortalis, erit peccatum mortale; aliquando autem se habet ut neque prohibens, neque imperans, seu consentiens, & tunc est peccatum veniale.*

29. Dices fieri non posse, quod voluntas sit potens & expedita ad reprimendam sensualitatem, & quod non sic in ea aliquis actus vel formalis, vel interpretativus: Ergo peccatum veniale nequit in appetitu sensitivo existere, nisi adsit ex parte voluntatis aliquis actus seu consensus, saltem virtualis & interpretativus. Consequentia manifesta est, Antecedens probatur: Tum quia ad id necessaria est aliqua advertentia ex parte intellectus, non stat autem intellectum advertente, & voluntatem manere absque omni actu, ut disput. 3. art. 2. docuimus. Tum etiam quia eo ipso quod voluntas possit, tenetur retrahere sensualitatem ab objecto illicito, & ideo si non reprimat, interpretativè consentit.

30. Respondetur aliud esse, quod quoties sensualitas venialiter peccat, per accidens & concomitanter in voluntate reperitur consensus a-

liquis virtualis & interpretativus; aliud, quod talis consensus per se & essentialiter exigatur à sensualitate, ut venialem malitiam suis moribus conferat. Primum non inficiamus, propter rationes adductas, sed raptim secundum: contendimus enim inesse appetitui sensitivo, prout est in homine, propter conjunctionem habitualem cum ratione & voluntate, & propter libertatem quam extrali conjunctione participat, sufficientem vim ad venialiter peccandum, non curando pro huiusmodi peccato de aliquo consensu voluntatis formalis aut interpretativi; esto aliunde (nimirum ex ipsa natura voluntatis, quæ existente cognitione nequit esse suspensa) aliquis consensus per accidens & concomitanter reperitur: in quo distinguiamus nostrum appetitum sensitivum ab aliis potentiis, quæ ad solent expertes libertatis habituales intrinsecæ, ut si actualis consensus & influxus voluntatis, aut inotio ipsius appetitus non interveniat, vel solum concomitanter se habeat, nequaquam in earum actibus inveniri possit malitia moralis, etiam venialis & imperfecta.

§. II.

Solvuntur Objectiones.

Obijciunt in primis Advertarii plura D. Augustini, & S. Thomæ testimonia, quæ videntur pugnare contra nostram sententiam: nam D. Augustinus variis in locis docet omne peccatum esse voluntarium: nullum peccatum committi sine voluntate, & non nisi voluntate peccari: Ergo juxta illius doctrinam, seclusà voluntatis motione & consensu, nullus potest esse in sensualitate peccatum. Unde S. Thomas hic art. 2. ad 1. exponens hanc propositionem Augustini, non nisi voluntate peccatur, ait, non peccatur nisi voluntate, sicut primo movente. Et art. 1. agens universaliter de subiecto peccatorum, dicit esse voluntatem, non quia in aliis etiam potentiis plura peccata non recipiantur, sed quia non existunt in illis, nisi dependenter ab influxu & motione voluntatis. Quare idem S. Doctor supra qu. 24. art. 1. agens de passionibus appetitus sensitivi, docet in illis non posse esse bonum vel malum morale, nisi secundum quod subiacent imperio rationis. Et in 2. dist. 14. qu. 3. art. 1. dicit quod ibi incipit genus motus, ubi primo dominium voluntatis invenitur: Ergo ante voluntatis dominium, nullam plane moralitatem, nec per consequens malitiam, quantumvis imperfectam & venialem, agnoscat.

31. Respondeo quod quando S. Augustinus docet omne peccatum esse voluntarium, & dependere à voluntate ut à primo movente; hoc non debet intelligi de voluntate solidam ut movente actu, sed ut movente actu vel aptitudine, seu de voluntate ut movete vel movete potente: sic enim illum intelligit & explicat S. Thomas qu. 7. de Malo art. 6. ad 2. Dicendum (inquit) quod Augustinus intelligit omne peccatum esse in voluntate, sicut in primo movente, vel movere potente: ex hoc enim motus sensualitatis est peccatum veniale, quia voluntas potest illum impedire. Ex quo patet, quod quando idem S. Doctor hic art. 2. ad 1. ait quod non peccatur nisi voluntate, sicut primo movente, non intendit quod nisi voluntas actu moveat sensualitatem, nunquam illa

illa peccabit, sed solum intendit quod nisi voluntas posset appetitum sensitivum movere, ejusque motus cohibere, illi non posset imputari ad culpam; quod libenter fatemur: licet enim, ut sensualitas peccet, actualem voluntatis operationem seu motionem non requiramus; exigimus tamen quod illa tunc habeat dominium supra ipsam, seu, quod idem est, potentiam seu facultatem ad eam reprimendam: unde dicimus quod passiones appetitus non sunt bonae vel malae, nisi huic voluntatis & rationis dominio subiaceant; & nullam moralitatem, aut malitiam, quantumvis imperfectam & venialem, ante illud agnoscimus.

Obijciunt secundo: Tridentinum sess. 5. decreto de peccato originali, definit *concupiscentiam quae in baptizatis manet, non nocere non consentientibus*: Ergo sentit quod nisi adfit voluntatis consensus, nullus appetitus sensitivus motus est nocivus & peccaminosus.

Sed nego consequentiam: Tum quia illud verbum, *non consentientibus*, non sumitur ibi negativè, sed positivè & contrariè, ut idem sit quod *repugnantibus*, sicut ipsum Concilium aperte declarat, subjungens, *sed viriliter per Christi iussuriam repugnantibus*: Tum etiam quia licet voluntas non consentiat per proprium actum, eo tamen ipso quod non reprimat sensualitatem cum possit, dicitur homo consentire per ipsum sensualitatis motum, qui potest dici participativè consensus, sicut est participativè liber.

Obijciunt tertio: Homo non peccat in eo quod vitare non potest, ut dicit Augustinus variis in locis: Sed non potest vitare motus sensualitatis, in quos voluntas de facto non influat: Ergo illi non possunt esse peccata venialia.

Respondeo concessa Majori negando Minorem: ut enim homo motus sensualitatis vitare possit, non requiritur quod voluntas a quo in eos influat, movendo & applicando appetitum ad eos eliciendos, sed sufficit quod habeat potentiam seu facultatem ad eos impediendos aut reprimendos: unde quia motus primò primòs impedire non potest, nullumque habet super eos dominium, illi non imputatur ad culpam, nec peccata venialia sunt.

Obijciunt quarto: Peccatum etiam veniale debet esse contra regulam rationis: Atqui appetitus sensitivus, cum non dirigatur per rationem, sed per cogitativam, quae objecta tantum sensibilibus cognoscit, non potest attingere hujusmodi regulam: Ergo nec venialiter peccare.

Respondeo concessa Majori, negando Minorem: licet enim cogitativa praecise ex seipsa non possit proponere objectum ut sub regulam rationis exiitens, potest tamen illud sic proponere, quatenus in homine, ratione conjunctionis quae habet cum intellectu, participat aliquid syndere. Sensus habitualiter, quae participatione supra seipsam elevatur, sicut appetitus sensitivus in homine, per participationem libertatis quam habet ex conjunctione cum voluntate, supra seipsum erigitur, & appetitum superiorem & rationalem aliquo modo attingit, juxta illud Dionysii, *supremum in seipsum attingit in seipsum supremum*.

Obijciunt quinto: Proprium subiectum malitiae moralis est potentia libera: Atqui appetitus sensitivus non habet libertatem intrinsecam, sed ejus actus dicuntur liberi intrinsecè à libertate voluntatis: Ergo absque ejus motione & influxu non potest peccare venialiter, Major patet, Mi-

Tom. III.

A nor probatur. Potentia libera debet proponi objectum cum indifferentia ad utrumlibet: Sed appetitui sensitivo non proponitur objectum cum hac indifferentia: Ergo non est potentia libera. Minor probatur: Objectum appetitus sensitivi proponitur illi per imaginationem, aut cogitativam, vel alium sensum internam: Sed nullus sensus proponit objectum cum indifferentia, quia ad hoc requiritur agnoscere rationes universales, quod est proprium solius intellectus: Ergo appetitui sensitivo non proponitur objectum cum indifferentia.

Respondet Martinecz, concessa Majori, negando Minorem, Ad cujus probationem ait cogitativam, prout est in homine, ratione conjunctionis quam habet cum intellectu, participare aliquid de ejus virtute & perfectione, quo elevatur ad formandum iudicium quoddam indifferens, sicut ex conjunctione cum ratione participat vim aliquam discurrendi, & conferendi media cum fine, ut docet S. Thomas loco supra citato. Hac solutio probabilitate non caret.

Sed melius respondetur cum Salmanticensibus, non esse necessarium, quod indifferentia, ratione cuius appetitus sensitivus agit liberè, resplendat in propositione immediata sui objecti, quae fit per cogitativam, vel alium sensum internum, sed sufficere quod resplendat in propositione objecti voluntatis, quae fit per intellectum: quia ad libertatem illam imperfectam, quae in appetitu sensitivo ex conjunctione cum voluntate derivatur, non requiritur quod ipse appetitus possit se à sua operatione retrahere (hoc enim proprium est solius potentiae primariae & quasi per essentiam liberae, qualis est voluntas) sed sufficit quod operetur cum respectu & subordinatione ad principium, per quod retrahi possit, quod est voluntas: nam eo ipso verificatur quod operatur liberè, non libertate primaria & quasi per essentiam, sed secundaria & participata; Quia cum talis respectus sit ad principium liberum ut liberum, nequit actum in quo est à linea necessarij non extrahere, & liberum non reddere.

Dices: Etiam membra exteriora important ordinem subjectionis ad voluntatem ut liberam; cum ad ejus nutum & imperium moveantur, & tamen non sunt intrinsecè libera: Ergo in appetitu sensitivo ad libertatem intrinsecam non sufficit talis subiectio & subordinatio ad principium liberum ut liberum.

Respondeo concessa Antecedente, negando Consequentiam: quia non quicumque ordo ad voluntatem, etiam ut liberam, sufficit ad libertatem constituendam, sed debet talis ordo fundari in potentia activa, cum principium liberum debeat esse activum & non passivum tantum; unde quia membra exteriora non sunt principia activa suorum motuum, sicut appetitus sensitivus est principium activum suorum, sed tantum passiva, ut docet S. Thomas 1. p. qu. 75. art. 3. ad 3. & 2. contra gentes cap. 82. non sunt capacia habendi in seipsis libertatem, neque illam communicandi moribus in se receptis, bene tamen appetitus sensitivus.

Denique arguunt Adversarii ex pluribus absurdis, & inconvenientibus, quae videntur sequi ex nostra sententia. Si enim appetitui sensitivo conceditur aliqua libertas habitualis & intrinsecè, sufficiens ad peccandum venialiter, jam

Fff

talis

talis appetitus poterit hoc modo delinquere, utendo illa sua libertate, quantumcumque voluntas ei resistat, vel impedita sit; imò poterit homo simul mereri, per voluntatem resistendo sensualitati, & peccare per istius motum liberè tendentem ad objectum illicitum. Sequitur etiam quod si ad motum sensualitatis consensus voluntatis accedat, ibi sint duo peccata, unum in sensualitate, ex libertate sibi propria, & aliud in voluntate, propter ejus consensum, qui si sit plenus, & materia gravis, peccatum voluntatis erit mortale; peccatum autem sensualitatis, cujus libertas ad hoc non sufficit, remanebit duptaxat veniale: unde tunc homo committet duplex peccatum, unum mortale per voluntatem, & aliud veniale per appetitum sensitivum; imò & in ipso appetitu sensitivo tunc utrumque peccatum simul existet, veniale quidem ex libertate sibi propria, mortale verò ex influxu & motione voluntatis. Tandem si in appetitu sensitivo libertas intrinseca admittatur, nullus erit motus sensualitatis, quantumvis primò - primus, qui non sit peccatum veniale; quia in omnibus appetitus utetur illa sua libertate quam dicimus ad veniale sufficere; quod est contra communem Theologorum sententiam, ut articulo sequenti patebit.

41. Huic argumento, quod est præcipuum adversæ sententiæ fundamentum, solutio patet ex dictis: liquet enim ex principiis supra statuis hæc inconveniëntia non sequi ex nostra sententiâ, legitime intellectâ. Unde nego primam sequelam: contradicente enim voluntate, non est prædicta libertas in appetitu, quia ut supra dictum est, communicatur illi ex conjunctione & subordinatione ad voluntatem; iste autem influxus ex resistantia & actu contrario voluntatis impeditur: quare licet non requiratur actus voluntatis ad libertatem appetitus, requiritur tamen in ea non esse actum contrarium. Ex quo patet hominem non posse simul mereri resistendo per voluntatem sensualitati, & peccare tendendo per appetitum ad objectum illicitum: si enim voluntas motui inordinato appetitus positivè resistat, ille non erit liber, nec per consequens peccatum veniale, quia ex tali resistantia voluntatis impeditur effluxus libertatis à voluntate in appetitum sensitivum.

42. Ad aliud inconveniëntis, negatur etiam sequela: quamvis enim in casu argumenti, utriusque potentia actus sit formaliter & intrinsece peccaminosus, ac proinde metaphysicè loquendo sint ibi duæ malitiæ morales, non tamen absolute sunt dicenda duo peccata, sed unum & idem, quod moraliter ex utraque illa malitia veluti ex partibus coalescit. Quemadmodum licet in voluntate possint simul esse plures actus peccaminosi, ut intentio, consensus, electio, &c. versantes circa eandem materiam, & in unoquoque ex istis sit sua intrinseca malitia, distincta realiter à malitia alterius, non ideo tamen sunt absolute plura peccata, sed ex omnibus unum integratur. Ex quo patet non sequi ex nostra sententiâ aliud inconveniëntis quod objicitur, nempe tunc duplex peccatum committi; unum mortale, per voluntatem; & aliud veniale, per appetitum; aut in appetitu sensitivo tunc duplex peccatum existere, veniale scilicet, ex libertate sibi propria, & mortale, ex influxu & motione voluntatis: cum enim ex utroque unum numero peccatum consurgat, una debet esse ejus gra-

A vitas, aut moralis; aut venialis; & quamvis libertas sensualitatis, præcisè & solitarie sumpta, non sufficiat ad mortale, secus tamen quando per influxum & consensum voluntatis perficitur & compleitur, ut constat ex dictis articulo præcedenti. Ad ultimum inconveniëntis solutio patebit ex dicendis articulo sequenti.

ARTICULUS III.

B *Virum omnes motus sensualitatis circa objecta illicita, sint peccata mortalia, vel saltem venialia?*

§. I.

Præmittitur quod apud omnes est certum, & difficultas resolvitur.

PRO resolutione hujus difficultatis sciendum est, inordinatos sensualitatis seu concupiscentia motus, triplicis esse generis; aliqui enim dicuntur primò - primi, quicquid omnem advertentiam rationis procedunt, & naturaliter in appetitu sensitivo excitantur. Alii appellantur secundò - primi, qui sunt cum aliqua & semiplena advertentiâ aut deliberatione, atque adeo sunt imperfectè liberi. Alii denique plenè delibere nuncupantur, quibus scilicet voluntas consentit, posita jam plenà advertentiâ rationis. Hoc præmissio

Dico, motus tertii generis, quando sunt circa objectum illicitum & lege Dei prohibitum, esse peccata mortalia; secundii verò generis, peccata venialia; primii autem, nec mortalia, nec venialia esse.

Hæc conclusio quantum ad primam & secundam partem est evidens: nam motus tertii generis sunt perfectè voluntarii, & pleni liberi, secundii verò sunt solum liberi imperfectè, cum plenam rationis advertentiam non supponant. Ergo si circa objectum illicitum & lege Dei prohibitum versentur, illi erunt peccata mortalia; isti verò tantum venialia, defectu plenæ & perfectæ advertentiæ & deliberationis.

Tertia verò pars, quæ negatur ab hæreticis nostri temporis, asserentibus concupiscentiam, quæ in nobis est, & omnes ejus motus circa illicita, quantumvis necessariò insurgant, esse peccata mortalia, & nos reos æternæ damnationis constituere, suadetur primò ex sacris litteris: dicitur enim Eccles. 18. *Post concupiscentias tuas non eas*: ubi cum præcipiatur nobis, non quidem nullos habere concupiscentia motus, sed duptaxat non sequi eos, illis consentiendo, aperte insinuat & supponit, posse tales motus absque ulla culpa in nobis insurgere: si enim ubi primò insurgunt haberent rationem peccati, potius præciperetur non habere illos, quam eos non sequi. Quod animadvertens D. Augustinus: ib. 5. contra Julian. cap. 30. sic ait: *Frustra dictum est, post concupiscentias tuas ne eas, si jam quæque reus est, quia tumultuantes & ad mala trahere nitentes, sentit eas. Dantur ergo in homine aliqui concupiscentia motus, illi scilicet qui à Theologis primò - primi appellantur, quos homo sentiat, priusquam alicujus culpa reus existat.* Unde